

6) בבתי יבא, 3) [א] אם היו כלי'ג, 4) בבתי ליתא תיבות, שהוא מוכר תבואה, וכן נראה יש דאי'כ היו שקר גמור. דקיס, 5) בבתי רבי יהודה, 6) פסחים ק"ב: ע"ש, 7) וקושין ג'ג, 8) בבתי ורי"ף ליתא תיבת רע, וכן מהרש"א בח"א וחס' מגילה כו: ד"ה ולא כתיב, 9) לכאורה צ"ל לו, רש"י, 10) (עדות פ"ב מ"א), פ"ג מכלי ליה,

תורה אור השלם

- 1. וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים יהייתם בארץ מצרים: שמת כב כ
- 2. ולא תונה איש את עמיתו ויראת מאלהיו כי אני יי אלהיכם: ויקרא כז ז
- 3. וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונה איש את אחיו: ויקרא כה יד
- 4. הלא יראתך בסלתך תקטרך ותם דרביך: זכר כא מי הוא נקי אבד יאפהו ישרים נבחרו: אי"ב טו ז

הגהות הב"ח

6) תוס' ד"ה הלא ופי' דל"ל שכן לאכרסה הלא: 5) ד"ה חון ופי' נדונון לעולם כגון האמלן: 4) בא"ד כדתנן אפי"ש שיש צדו:

מוסף רש"י

אף לא יתלה עיני על המקח בשעת שאין לו דמים: לקנות המקח מנאכל מפקדו חס שלק יקטמו אחר ממכר שלמה הספק בו (פסחים ט"ב):

מוסף תוספות

- א. בסלתך. מוס' ה"א"ש.
- ב. ולכתם אמרת מבטחי. מוס' ה"א"ש. ג. ובת עכשיו מבטחו. מוס' ה"א"ש. ד. וירצה לקנות בזה לחם. ר"פ. ה. יוטר, היינו. ר"פ. ו. כלה. מוס' ה"א"ש. ז. משום. מוס' ה"א"ש. ח. כולי האי. מוס' ה"א"ש. ט. לפי שאינו מכירו. מוס' ה"א"ש. י. וגדולה תשובה שמנעת עד כסא תכבוד [זמא פ]. שאמר עד ה' אלוקי. מוס' ה"א"ש.

איפכא מסתברא אמר ליה איסמיה אמר ליה לא הכי קאמר קדשים שחייב באחריות חייב דאיתרבו מבה' וכחש ושאינו חייב באחריות פטור דאמעית מבעמיתו וכחש: רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה מרגלית ובהמה אין להם אונאה: תניא רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה אין לה אונאה לפי שאין קץ לדמיה בהמה ומרגלית אין להם אונאה מפני שאדם רוצה לזווגן אמרו לו והלא הכל אדם רוצה לזווגן ורבי יהודה הני חשיבי ליה והני לא חשיבי ליה ועד כמה אמר אמימר עד כדי דמיהם תניא ר' יהודה בן בתירא אומר אף המוכר סוס וסיוף וחמישום במלחמה אין להם אונאה מפני שיש בהן חיי נפש: **מתני'** כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים - לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך שנאמר יוגר לא תונה ולא תלחצנו: **גמ'** ת"ר לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר **וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון אמור אלה מה אני מקיים לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים** הא כיצד אמר היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך - אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים **בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה** אם היו יסורין באין עליו אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבר את בנו אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חביריו לאיוב **הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד יאם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה** ויודע בו שלא מכר מעולם **ר"ה** אומר אף לא יתלה עיניו על המקח **בשעה שאין לו דמים שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיו** א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי יגדול אונאת דברים מאונאת ממון שזוה נאמר בו **ויראת מאלהיו** וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיו **ור' אלעזר אומר** זה בגופו וזה בממונו רבי שמואל בר נחמני אמר **זה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון** תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק **כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים** א"ל שפיר קא אמרת דחוינא ליה דאזיל סומקא ואתי חיורא אמר ליה אביי לרב דימי במערבא במאי זיהירי א"ל באחוורי אפי דאמר רבי הנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה הכל ס"ד אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה שיוורדין ואין עולין ואלו הן **הבא על אשת איש** והמלבין פני חבירו ברבים **והמכנה שם** **רע לחבירו מכנה היינו מלבין** **אע"ג** דדש ביה בשמיה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן **נוח**

תורה ומעשים טובים אבל הבא על הכותית בשביל עצירה זו לזדה אינו נענש אם לא שיש צדו עצירות אחרות שראוי בשבילם לירד לגיהנם אלא שעצירה זו גורמת לו דאין אכרסה אצטו מעלהו מיד **אלא** שיהא שם י"ב חדש וכולו בשלם דבר ואיכא למחן דלמר (בבב"ב ד' ד): דבעלי תשובה גדולים מאותן שהיו נדקקים לעולם: נוח

הא מה אני מקיים לא תונו באונאת דברים. לכל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלחוי ימירי: **אם** הוא בן גרים בוי' היינו זו אף זו דלפילו מעשה אצטו אין לו להוכיח: **הלא יראתך כסלתך**. פירוש **א** לשון בטחון כמו שמת' והכ סל"ב (איוב ג) וכמו אשר יקוט כסלו וגו' (ש"ס) כלומר היה לך לירא מהקב"ה וזה היה בטחונך ותוס דרכיך היא תקומתך וזכר נא מי הוא נקי ואבד אם היית נקי לא היית אובד וסוף פרק המנאקין (סנהדרין ד' פט:) יש לפרש כמו כן לשון בטחון ולא לשון סכלות דל"ל (6) לאכרסה הלא יראתך כסלתך כלומר מה שאתה ירא מהקב"ה היה לך להיות בטחונך והרי אתה מפסיד דבדש שאתה שומע צנן: **זה בגופו וזה בממונו**. והא דלמרי' פרק הגוזל בתרא (ב"ק ד' קיט.) הגזול לחצירו שזה פירוטו כאלו גזל שנמתו היינו משום דפעמים רעז כגזל ואין לו צננה לקנות **אלא** יש הרבה בני אדם שאינם חסרים כל כך: **דאזיל סומקא ואתי חיורא**. ומה שמלדים בתמילה **לפי שהדמים מתאספין לצדו: חוץ מג' שיוורדין ואין עולין**. אין לפש דאין עולין לעולם דהא אמרינן בטמון הבא על אשת איש יש לו חלק לעולם הבא אלא ה"פ כל היורדין עולין מיד ואין אור של גיהנם שולט צהן כדלמרינן בפרק עושין פסין (ערוצין ד' טו) ק"ו ממוצת הוזה וצפרק בתרא דחגיגה (ד' כו.) עבד ק"ו מסלמנדרא חוץ מג' דאין עולין מיד אצל יש מהס דעולין לעולם **ה** המלבין פני חבירו צדיק דלמר בטמון אין לו חלק לעולם הבא ויש שעולין לאחר י"ב חדש כגון הבא על אשת איש דמשפט רשעי ישראל צדיקם י"ב חדש **א**י נמי מלבין נמי נהי דאין לו חלק לעולם הבא אינם נדונין יתמ י"ב חדש אלא לאחר י"ב חדש לא חוין ולא נדונין ושורים בלא טובה ובלא רעה ויחא השתא דלא חשיב מיניס ואפיקורסים שאותם נדונין לדורי דורות כדלמר צ"ק דר"ה (ד' ח.) ועס ד"ה י) דגיהנם כלה והס אינס כליל ומינה תימא דלא חשיב פושעי ישראל בגופם כגון קרקפתא דלא מנח תפילין דלמרינן צ"ה (שס) שיוורדין ונדונין צה י"ב חדש ואח"כ גופי ונשמתן נפרשת ונעשים אפר חמת כפות רגליהם ס' דקיים ונראה דלא ראה למנות אותם ששנייט צדיקתא דלא היה משמיענו שוס חדש והא דחשיב מלבין אע"ג דמתא ליה במס' אבות (פ"ג מ"א) אגב מכנה נקט ליה ומכנה אלתריך לאשמועינן אע"ג דדש ציה בשמיה והא דלא חשיב הבא על הכותית דלמר בעושין פסין (ערוצין ד' יט.) ועס ד"ה צה) דלא מסיק ליה אכרסה אצטו **דלמנשכה** עולמיתא ולא **מנשכק** ליה דלא חשיב אלא הני דבשביל עצירה זו לזדה אין עולים **ה** כדתינא אע"פ שיש צדו אחרות שראוי בשבילם לירד לגיהנם עשה תשובה דתשובה מועלת לכל

וקיים' אן לא רמב' עד כדי הפהין בין לרי יהודי בין לרי יהודי בן בתיר, אתרויהו אלא אמרי עד כדי דמחן, וכן הלכה. אמרו לו, לא אמרו מלכה, להם אונאה אלא אילו בלבד ששנו במשנה, התקנות והעבדים והשטרות וההקדשות. מהרוצין סגיון דשמעתי דרביק לפרושי טעמי דרי יהודי ש"מ ההילכת כותיה. והא דרי יהודי בן בתירי נמי, בדר' יהודי דמתני' שיכא דאזיל בתר אופודי דעת'. והני כוליהו בלוקח אבל במכור יש לו אונאה. א"ר יוחנן משו' רשב"י, גדולה התנא דברים מאונאת ממון. שאונאת דבר' צער הגוף, ועד, ממון ניתן להשבון אבל אונאת דברים לא ניתנה להשבון, שאנפי' דברים מאונאת ממון. מה שהיה היה. דאזיל סומקא ואתי חיורא. פי' כיון שמקפידו מת הדם שבלבו ולפי' הולך האדמימות מעל פניו, כי הדם הוא המאדים את הפנים, וכיון שנתקח מלבינן הפנים כגון גרון המת.

רבינו הנגאל

רבינו הנגאל

זה תנור של עבנאי. יש דגרת חכנאי וכן צירושלמי¹ ומכן זה נחש ושמה בעל התנור שהיה עושה שמו כן²:

לא בשמים היא. והא דלאמר בפ"ק דיצמות (ד' יד. ושם ד"ה רבי) דהלכה כב"מ משום דלאה צבת קול- שאני הכא³ צצא לחלוק על דברי תורה דכמיז אחרים רעים להטות אצל התם אדרבה ד"ה רובא דאי לאו דהוה מספקא לן אי אולינן צמר רובא משום דצ"ש הוה חריפי טובא ועוד דלאן לא ילאה צבת קול אלא משום כבודו דר"א שאמר מן השמים יוכיחו והא דלאמר התם רבי יהושע היא דלאמר אין משגיחין צבת קול ולא שמעינן ליה לרי יהושע אלא על צ"ק דהאי מעשה דר"א דהכא⁴ התם דייק מדקאמר ר"ל צבמים היא כנר וימנה לו מורה מסני משמע⁵ דצבוס מקוס אין משגיחין: **קרייה ואמר נצחוני בני.** והא דלאמר צביש ע"ז (ד' ג:) מיום שחרז צבמ"ק אין שחוק לפני הקב"ה היינו⁶ קצוב והכא מילתא דצדיקותא בעלמא הוא דלאמר: **וקרע בגדיו וחליץ מנע"יו.** אין להוכיח מכלן הא דמבעיל ליה צמועד קטן (ד' טו: ושם ד"ה לא) חס מודה לר"י קריעת בגדים ומלך מנעל דלמלא הכל לנעלה בעלמא הוא דעבד הכי⁷:

מבית אבי אבא. פי' צקונטרס מצית דוד אצי משפחה שבת נשיאס הימה והס מצית דוד: **הויץ משערי אונאה.** לפי שצער הלב היא וקרוב להוריד דמעות⁸ משמע משום דנפקא לעיל מקרא דתהלים דשערי דמעה לא נעטלו וצמנס דחק כן דהא דריש לעיל רב חסדא צדיק מדמצינה הנה ה' נצב על חומת אנך⁹ ושמה מצית רבן גמליאל הימה מקובלת שהיה אצי המשפחה ולאז אדוד קאמר כדאשכחן מני (ר"ה ד' כה). דלאמר רבן גמליאל מקובלני מצית אצי אצא שפעמים צא בצרוכה כו': **ואמרי לה במ"ו.** וי"ש מפרש משום דחשיב¹⁰ כי גריס הייתם¹¹ ויכוזב צה¹²:

ואין באותו היום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול למבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בן הורקנס עמד על רגליו ואמר רבוננו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח היום מוצעו אימא שלום דביתוהו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא אשכחתיה דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קמלית לאחי אדהכי נפק שיפורא מבית רבן גמליאל דשכיב אמר לה מנא ידעת אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים ננעלים חויץ משערי אונאה תנו רבנן דהמאנה את הגר עובר בשלשה לאוין והלוחצו עובר בשנים מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין³ וגר לא תונה⁴ וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו⁵ ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמו שלשה כתיבי⁶ ולא תלחצו⁷ וגר לא תהיה לו בנושה וגר בכלל הוא אלא⁸ אחד זה ואחד זה בשלשה תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה⁹ דהזדירה תורה בל"ו מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות בנר¹⁰ מפני¹¹ ששוררו רע מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצו כי גרים הייתם בארץ מצרים¹² (תנינא) רבי נתן אומר מום שבך אל תאמר להבדך והיינו דאמרי אינשי דוקף ליה זקיפא בדיותקיה לא ינמא ליה לחבריה זקיפ ביניתא: **מתני'** אין מעריבין פירות פירות אפי' חדשים בחדשים

עכנאי. נחש דרכו לעשות בעגולה להכניס וצבו אכל פיו: כל עהרוס עטיבר ר"א. ע"י מעשה שאירע נשאלה הלכה זו צבית המדרש שנפלה טומאה לאור תנור זה וחזרו ועשאו על גביו טהרות וטהירו ר"א והציאוס ושרפוס לפניו: **לצב שחורים.** ענין צבר ואצל: אף הוא קרע בגדיו. שהמנודה חייב בקריעה¹: **וחלץ מנעליו.** שהמנודה אסור צנעילת הסנדל צמו"ק (ד' טו:): **ונשמעו.** מן הכסא: **עפת.** נתקלקל: אך גדול מכה גדולה: ר"ג נשיא היה ועל פיו נעשה: שלא ירבו מחלוקות. שלא ירגיל הימדי לחלוק על המרובין: אימא שלום. כך שמה: צין מלא חסר וקצוב ציוס ל' ולא יפול ציוס החדש על פניו והיה מלא ולא נקבע עד יום שלשים ואחד ולא נזהרה זו ציוס ל' ונפל על פניו: **מצית אצי אצא.** מצית אצי המשפחה שבת נשיאס הימה והס מצית דוד: **חויץ משערי אונאה.** לפי שצער הלב היא וקרוב להוריד דמעות: **המאנה אס הגר.** אונאה דצבים: **הלוחצו דמוקו:** ל' לא סהי לו כנושה. למך הוא שדומקו לתבוע חצו: **ה"ג מאי שנא מאנה דכתיב ציה סתא וגר לא סונה לא סונו ולא סונו איש אס עמיסו וגר צלל עמיסו הוא:** לוחצו נמו סתא כפי ציה. וגר לא מלחך ולא מלחצו ולא תהיה לו כנושה: **מוס שצך אל סאמר להצדיק** כיון דגרים הייתם גנאי הוא לנס להוציר סס גירות: **מאן דאית ליה זקיפא צדיוסקיה לא ינמא להצדיק זקיפ ציניסא.** מי שיש לו תלוי צמספתמו לא יאמר לעבדו או לנן ציתו מלה לי דג זה שכל סס תלייה גנאי הוא לו: **מתני'** אין מעריבין פירות פניוס. צעל הצית שאומר פירות שדה פלוני אני מוכר לך כך וכך סאין לא יערצנו בפירות שדה אחרת: ואין

אמות אמר לו ר"א עקיבא מה יום מיומים אמר לו רבי כמדומה לי שחבירי¹ בדילים ממך אף הוא קרע בגדיו וחליץ מנעליו ונשמט וישב על גבי קרקע ולגו עיניו דמעות² לקח העולם שלישי בזותים ושלישי בחמים ושלישי בשעורים ויש אומרים אף בצק שבידי אשה³ (טפח תנא⁴) אך גדול היה באותו היום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול למבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בן הורקנס עמד על רגליו ואמר רבוננו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח היום מוצעו אימא שלום דביתוהו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא אשכחתיה דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קמלית לאחי אדהכי נפק שיפורא מבית רבן גמליאל דשכיב אמר לה מנא ידעת אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים ננעלים חויץ משערי אונאה תנו רבנן דהמאנה את הגר עובר בשלשה לאוין והלוחצו עובר בשנים מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין³ וגר לא תונה⁴ וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו⁵ ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמו שלשה כתיבי⁶ ולא תלחצו⁷ וגר לא תהיה לו בנושה וגר בכלל הוא אלא⁸ אחד זה ואחד זה בשלשה תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה⁹ דהזדירה תורה בל"ו מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות בנר¹⁰ מפני¹¹ ששוררו רע מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצו כי גרים הייתם בארץ מצרים¹² (תנינא) רבי נתן אומר מום שבך אל תאמר להבדך והיינו דאמרי אינשי דוקף ליה זקיפא בדיותקיה לא ינמא ליה לחבריה זקיפ ביניתא: **מתני'** אין מעריבין פירות פירות אפי' חדשים בחדשים

הגהות הב"ח
(א) גמ' נלך עבדי אסא
תפח מל"ו וכן בס"י:
גליון הש"ס
גמ' ההורדה תורה בל"ו
מקובלות. עיין קדושין דף
ע ע"ג מוספתי ד"ה קטיס
לחוצובני¹ (1) [מנא כתיב
בפני שפורו. עיין צבשי
הריות דף ג' ע"א ד"ה
למר ל"ו]:
מוסף רש"י
כעכנא זו. נחש זה שצריך
עלמו בעגולה (ברכות טו.).
אורח היום הביאו כל
טהרות. שעשו צמור זה
או נעשו צמור זה והי'
אליפוס משהו והס שריפוס
(טו.). ונמנו עליו. שלא
לקצוב הלכה צמנו (פסחים
טו.). וברכותו. לפי
שהיה מלא לחלוק צבדי
זה (ברכות טו.). שפורו.
מנהגו כמו (למשה ב' כג)
סורי הפן (ושי"כ כתי"ו) א'
לר הרע, שער לו ער הוא
(המפורש הריות ג.).

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

